

Tunç Demirtaş
tunc_demirtas@hotmail.com

Kızıldeniz'in Güney Kapısında Yeni Oyun: Somaliland Tanımasının Stratejik Okuması

Somaliland tanınması, tekil bir dosya gibi sunulsa da aslında daha geniş bir bölgesel satrancın parçası olarak okunmalıdır. Doğu Akdeniz'de Türkiye karşıtı koordinasyonun görünürleşmesi, Körfez'de liman ve lojistik gücü üzerinden kurulan etki alanları, Sudan ve Suriye dosyalarında örtüşen hamleler, Afrika Boynuzu'nda petrol, liman ve uzay projeleri çevresinde yoğunlaşan rekabet en çok öne çıkan dosyalar. Tüm bunlar, Somaliland hamlesini bir tanımadan çok Türkiye'nin kapasite artırımının söz konusu olduğu bölgelere yönelik bir baskı hattı olarak okumaya elverişli hale getiriyor.

Somaliland'ın İsrail tarafından tanındığına dair açıklama, bir diplomatik hamle olmakla birlikte Afrika Boynuzu'nda egemenliğin ve toprak bütünlüğü ilkesinin aşındırıldığını da ortaya koyan bir süreçtir. Aynı zamanda bu hamle; Kızıldeniz, Aden Körfezi ve Hint Okyanusu hattında güç dengesini yeniden kurgulamaya yönelik atılmış stratejik bir adımdır. Bu hamlenin zamanlaması da tesadüf değildir.

Bölgede son dönemde yaşananlara bakıldığında; Yemen'de güney ayrışmasının yeniden ivme kazandığı, Sudan'da Darfur bölgesinde yaşanan defakto bölünme söylemleri, Somali'de başkenti de içeren Benadir bölgesinde başarılı şekilde tamamlanan doğrudan

seçim sistemi ile gerçekleşen meclis seçimleri, Libya Genelkurmay Başkanı ve beraberindeki heyeti taşıyan uçağın düşmesi ve Suriye ve Doğu Akdeniz'de Türkiye karşıtı ittifakın daha görünür hale geldiği bir evrede, Somaliland'ın İsrail tarafından tanınması kararı, bu süreci bölgesel güvenlik mimarisi başlığına döndürmüştür.

Bu süreçte tanınmanın "sahada hangi pazarlıkların, hangi yerleşmelerin kapısını araladığını" ve "bölgesel süreçte doğuracağı sonuçların neler olacağını" anlamak önem taşıyor. Zira tanıma sadece bir sonucun ötesinde; yeni taleplerin, yeni risklerin ve yeni örneklerin başlangıcı niteliğindeki bir durumu oluşturmaktadır. Üstelik günümüzde cereyan eden bu gelişme, Somali ile birlikte tüm kıtadaki devlet bütünlüğü ilkesini ve uluslararası düzenin temel sütunlarını ilgilendirmektedir.

SURİYE VE DOĞU AKDENİZ'LE BİRLEŞEN TÜRKİYE'YE DÖNÜK ÇOK CEPHELİ BASINÇ ALGISI SÖZ KONUSUDUR. TÜRKİYE'YE ZARAR VEREBİLECEĞİ DÜŞÜNÜLEN HER DOSYADA, İSRAİL'İN DAHA AÇIK BİR ANGAJMAN GÖRÜNTÜSÜ VERMESİ, SOMALİLAND GİBİ HAMLELERİN DE TÜRKİYE'NİN BÖLGESEL PROJELERİ VE NÜFUZ ALANLARIYLA BAĞLANTILI OKUNMASINA YOL AÇTIĞI GÖRÜLÜYOR. BU OKUMAYI GÜÇLENDİREN UNSUR, DOĞU AKDENİZ'DE VERİLEN FOTOĞRAFLAR VE SÖYLEMLERLE TÜRKİYE'YE MEYDAN OKUMA DİLİNİN EŞ ZAMANLI YÜKSELMESİDİR.

Tanımanın Stratejik Mantığı: Deniz Yolları, Platformlar ve Koridor Siyaseti

Somaliland dosyasını anlamamanın en kısa yolu bölgenin haritasına bakmaktır. Günümüzde küresel siyasette, jeopolitik okumalarda, küresel sistemin dönüşümü anlamlandırma gayretlerinde geleneksel okuma metotlarını da güncellemek gerekmektedir. Nitekim güvenlik eksenini ve yakın çevre, ittifaklar, dengeleme ve çok taraflılık, jeoekonomi, bağlantısallık ve kapasite¹ bağlamında sürecin okunması artık kaçınılmaz bir gerekliliktir. Dolayısıyla Babul Mendeb, Aden Körfezi ve Kızıldeniz, artık sadece küresel ticaretin boğazları ya da küresel ekonominin hayati geçiş noktası olarak okunamayacak kadar hareketli bir alan. Aynı zamanda bu bölge; askeri erişimin, istihbaratın, baskının ve caydırıcılığın üretildiği bir kuvvet alanı konumunda. Yemen'de Husilerin deniz trafiğini hedefleyen kapasitesi, "güneyden çevreleme" arayışını güçlendiriyor. Bu bağlamda Somaliland gibi bir coğrafya, liman altyapısı ve erişim olanakları üstünden bölge dışı aktörlere daha düşük maliyetli ve yüksek kaldıraçlı bir seçenek sunuyor. Bu nedenle tanıma, siyasi bir jestin çok ötesinde sahada bir platform inşasına zemin hazırlayan stratejik bir enstrüman niteliğindedir.

Bu sürecin ikinci eksenini, koridor siyaseti olarak okunabilir. Hindistan'dan başlayıp Körfez-Doğu Akdeniz-Avrupa hattına uzanan ticaret ve enerji bağlantıları, ekonomik projelerin ötesinde jeopolitik rekabetin omurgası olarak tartışılmalı. İsrail'in Hindistan'la derinleşen ilişkileri, BAE'nin liman ve lojistik gücü üzerinden kurduğu bölgesel ağlar, Doğu Akdeniz'de Yunanistan ve GKRY ile görünürleşen ittifak, Somaliland gibi bir tanıma hamlesini daha geniş bir stratejik resmin içine yerleştiriyor.

Bu noktada eğer tanıma, liman, erişim, anlaşmalarıyla detaylandırılırsa tartışma hukuki statüden çıkarak aktif olarak sahaya inecektir. Dolayısıyla bu durum en kritik eşik olarak bulunmaktadır. Bu noktada me-

selenin niteliği Somaliland'ın bağımsızlığı konusunda ziyade Somali'nin egemenliğinin fiilen daraltılıp daraltılmadığına yönelik olacaktır. Tanıma, böylece uluslararası hukuk tartışmasının ötesinde, sahada kalıcı bir yerleşme düzeni kurmanın kapısını aralayarak birçok potansiyel krizi beraberinde getirecektir.

Bölgesel Satranç ve Türkiye'ye Dönük Çok Cepheli Basınç

Somaliland tanınması, tekil bir dosya gibi sunulsa da aslında daha geniş bir bölgesel satrancın parçası olarak okunmalıdır. İsrail-BAE yakınlaşması ve bunun Libya, Sudan, Gazze, Yemen, Suriye, Doğu Akdeniz gibi farklı cephelerde ürettiği sonuçlar, Türkiye açısından özellikle belirleyici.

Doğu Akdeniz'de Türkiye karşıtı koordinasyonun görünürleşmesi, Körfez'de liman ve lojistik gücü üzerinden kurulan etki alanları, Sudan ve Suriye dosyalarında örtüşen hamleler, Afrika Boynuzu'nda petrol, liman ve uzay projeleri çevresinde yoğunlaşan rekabet en çok öne çıkan dosyalar. Tüm bunlar, Somaliland hamlesini bir tanımadan çok Türkiye'nin kapasite artırımının söz konusu olduğu bölgelere yönelik bir baskı hattı olarak okumaya elverişli hale getiriyor.

Burada Etiyopya, Yemen, Sudan, Suriye ve Doğu Akdeniz olmak üzere beş kritik başlık öne çıkıyor. Öncelikle Addis Ababa'nın Ankara Deklarasyonu öncesi denize erişim arayışı ve bu arayışın Somali'nin egemenlik hassasiyetleriyle çakışması, zaten gerilimi tırmandıran bir unsurdur. İsrail'in tanıma hamlesi, Etiyopya açısından ön açıcı bir emsal üretebilir. Tanıma kartını daha rahat masaya koyma fikrini güçlendirebilir. Bu da Somali'nin aynı anda iki cepheden

baskılanması anlamına gelir. Nitekim bir yanda uluslararası meşruiyetin aşındırılması, diğer yanda kıyı-erişim-egemenlik tartışmasının büyümesi baskılar arasında yer almaktadır.

Yemen ve Güney Geçiş Konseyi (STC) üzerinden şekillenen güney ayrışması ikinci konu olarak bulunuyor. Güney Yemen'de kontrol alanı ve petrol bölgeleri üzerinden oluşan yeni denge, Kızıldeniz'in güney çevresinde bir başka ayrışma dalgasını besliyor. Somaliland tanınmasıyla birlikte okunduğunda, güney kuşağında devlet merkezli düzen yerine parçalı egemenlik örüntüsünün teşvik edildiği algısı güçlenir. Bu algı, bölge ülkelerini daha sert güvenlik reflekslerine iter ve güvenlik ikilemini derinleştirir.

Darfur merkezli Hızlı Destek Kuvvetleri (RSF) varlığının defakto bölünme riski taşıdığına dair uyarılar, Somaliland örneğini tehlikesini daha görünür kılacaktır. Eğer sahada sıkışan vekil yapıları "tanıma" seçeneği bir kurtarma simidi olarak sunulursa, Sudan dosyası benzer bir kırılmanın ikinci halkası haline gelebilir. Bu durumda Kızıldeniz havzası, aynı anda birden fazla ayrışma krizini taşımaya başlar. Bu durum da deniz güvenliği söyleminin daha fazla militarize olmasına ve uzun süreli bir istikrarsızlık sürecine yol açma riskine sebep olur.

Son olarak Suriye ve Doğu Akdeniz'le birleşen Türkiye'ye dönük çok cepheli basınç algısı söz konusudur. Türkiye'ye zarar verebileceği düşünülen her dosyada, İsrail'in daha açık bir angajman görüntüsü vermesi, Somaliland gibi hamlelerin de Türkiye'nin bölgesel projeleri ve nüfuz alanlarıyla bağlantılı okunmasına yol açtığı görülüyor. Bu okumayı güçlendiren unsur, Doğu Akdeniz'de verilen fotoğraflar ve söylemlerle Türkiye'ye meydan okuma dilinin eşzamanlı yükselmesidir.

Somali'nin egemenliği ve toprak bütünlüğüne desteği kararlılıkla sürdürmekle birlikte meseleyi yalnızca ikili ilişki düze-

Hindistan'dan başlayıp Körfez-Doğu Akdeniz-Avrupa hattına uzanan ticaret ve enerji bağlantıları, ekonomik projelerin ötesinde jeopolitik rekabetin omurgası olarak tartışılmalı. İsrail'in Hindistan'la derinleşen ilişkileri, BAE'nin liman ve lojistik gücü üzerinden kurduğu bölgesel ağlar, Doğu Akdeniz'de Yunanistan ve GKRY ile görünürleşen ittifak, Somaliland gibi bir tanıma hamlesini daha geniş bir stratejik resmin içine yerleştiriyor.

yinden ziyade bölgesel istikrar ve uluslararası sistemin temel ilkeleri düzeyinde ele almak oldukça önemli. Zira tanımanın oluşturacağı emsal, Somali'nin ötesinde bütün Afrika'yı ve egemenlik ilkesinin geleceğini ilgilendiriyor.

Önümüzdeki Dönemde Neler Olabilir?

Bu süreçte geleceğe dair üç temel senaryo düşünülmektedir. Bunlardan birincisi ve en düşük ihtimalli senaryo, kontrollü bir gerilim sürecinin ortaya çıkmasıdır. Bu süreçte tanıma, siyasi mesaj olarak kalır ancak geniş bir tanıma dalgasına dönüşmez. Bu senaryoda, Somaliland bazı pratik kazanımlar elde eder. Temsil düzeyi artar, ikili anlaşmalar genişler. Ancak liman, üs, erişim boyutunda büyük bir sıçrama yaşanmaz. Mogadişu diplomatik mobilizasyonunu artırır, Afrika'da toprak bütünlüğü çizgisi daha görünür savunulur. Gerilim yönetilebilir düzeyde kalır. Ancak kırılganlıklar tamamen ortadan kalkmaz.

İkinci senaryo, kademeli tanıma dalgası olarak ortaya çıkmaktadır. Bu senaryoda Somaliland platform haline gelebilir. Bir veya birkaç ülke daha tanıma yönünde adım atar. Somaliland liman-erişim-gözetleme düzeyleri üzerinden fiilen bir güvenlik platformuna dönüşür. Bu, Somali'nin egemenliğini sahada daraltır. Etiyopya'nın denize erişim baskısını artırır. Cibuti ve çevre ülkelerde güvenlik ikilemini derinleştirir. Bölge, sürekli ama yönetilebilir bir gerilim hattına oturur.

Bölgede "normalleşmiş militarizasyon" süreci ortaya çıkar.

Son senaryoda ise Yemen-Somali-Sudan hattında parçalı düzen ile domino kırılması yaşanır. Bu senaryoda Güney Yemen'de ayrışma hızlanır. Somaliland tanınması örneği ile bölge ve kıtada yeni kırılmalar üretilir. Sudan'da defakto kontrol alanları siyasallaştırılmaya çalışılır. Kızıldeniz havzası aynı anda birden fazla "tanıma/ayrışma" krizini taşımaya başlar. Hatta bu hat Fas, Mali vd. Sahel ülkelerini de kapsayacak boyuta ulaşabilir. Deniz ticareti güvenliği söylemi daha fazla militarize olur. Vekalet ağları sertleşir, uzlaşma kapasitesi düşer. Bu senaryo, en yüksek riskli olan senaryo olarak bulunmaktadır. Zira bir kez parçalı egemenlik düzeni kalıcılışırsa geri dönüş maliyeti çok yükselebilir.

Sonuç olarak Somaliland tanınması, bir açıklama gibi görünse de gelecekte sahada bir düzeneğe dönüşebilir. Temel sorun, bu düzeneklerin hangi pazarlıkların karşılığı olarak kurulduğu ve hangi yeni örnekleri üreteceğidir. Afrika Boynuzu'nda istikrarı belirleyecek olan, tekil hamlelerden ziyade hamlelerin birbirine bağlanarak kurduğu yeni mimaridir. Bu mimari, egemenliği aşındıran bir çizgide ilerlerse, hem Somali hem Kızıldeniz'in tamamı uzun süreli bir gerilim kuşağına çekilmiş olacaktır. ¹

¹ Murat Yeşiltaş, "2026'da Türk Dış Politikası: Yakın Kuşakta Güvenlik, Küresel Siyasette Denge Arayışı", Sabah Perspektif, 27 Aralık 2025.

İsrail'in Somaliland'i "bağımsız ve egemen devlet" olarak tanıma yönünde aldığı karar, Somali'de tepkilere yol açtı. Başkent Mogadişu'da AA muhabirine konuşan Somalililer, söz konusu kararın Somali'nin toprak bütünlüğünü zedelediğini, ülke ve bölge güvenliği açısından ciddi riskler barındırdığını ifade etti. (Mohamud Ismail Kulane / AA, 27 Aralık 2025)